Sluttrapport prosjekt

Morgendagens aktivitetssenter

2014 – 2016

Prosjektnavn: Morgendagens aktivitetssenter

Prosjektansvarlig: Harald Norman

Prosjektleder: Tone Bye

Prosjektperiode: Februar 2014 -: Januar 2016

Forord

Forskningsprosjektet Morgendagens aktivitetssenter er et samarbeidsprosjekt mellom Pensjonistforbundet, Røde Kors, Høgskolen i Telemark og Røa eldresenter Bydel Vestre Aker, Oslo.

To års innhentet erfaring og resultatene fra en kvantitativ og kvalitativ forskning har nå gitt oss svar på hvordan Morgendagens aktivitetssenter bør utformes. Denne sluttrapporten dokumenterer arbeidsprosessen og utdrag fra produktene i prosjektet. Forskningsrapportene finner du på www.pensjonistforbundet.no/mas

Pensjonistforbundet vil takke Helsedirektoratet for muligheten til å sette i gang dette viktige forskningsprosjekt om hvordan dagens eldresentrene bør utviklestil å bli morgendagens aktivitetssenter. Vi vil takke Røde Kors, Høgskolen i Telemark og Røa seniorsenter for et godt og nyttig samarbeid. Pensjonistforbundet vil også takke til prosjektets styringsgruppe og referansegruppe for deres gode og viktige korrigeringer underveis i prosjektperioden. Sist men ikke minst vil vi gi en spesiell takk til prosjektdeltager Einar Grøndalen fra Røde Kors, Elisabeth Aase fra Høgskolen i Telemark, Arne Harald Foss fra Røa eldresenter Bydel Vestre Aker, Oslo og Gro Renstrøm Moen og Odd Falck i Pensjonistforbundet for deres viktige kunnskapsdeling, deres uunnværlige innsats og det gode samarbeid i prosjektperioden.

1.0 Bakteppet til Morgendagens aktivitetssenter

Pensjonistforbundet fikk i 2013 innvilget 1.860.000 fra Helsedirektoratet til et forskningsprosjekt om aktivitetssenter for pensjonister i Norge. Forskningsprosjektet er et samarbeid mellom Pensjonistforbundet, Røde Kors og Høgskolen i Telemark og består av medlemmer fra disse organisasjonene samt Røa eldresenter Bydel Vestre Aker, Oslo.

Bakgrunnen for prosjektet er at vi i fremtiden vil samfunnet ha langt flere eldre mennesker. De demografiske endringene vil virke inn på store samfunnsområder, og både fremtidens økonomiske bæreevne og eldres helse og livskvalitet vil avhenge av hvordan vi i dag velger å tilrettelegge samfunnet for dagens og neste generasjons eldre. Pensjonistforbundets utgangspunkt er at vi bør ha et eget aktivitetssentre for eldre, i alle landets kommuner, der de som er gått ut av arbeidslivet kan møte andre, aktivisere seg og bruke egne ressurser på en meningsfylt måte. Sentrene skal være brukerstyrte og legge til rette for frivillig deltagelse. Det skal være en instans for å koordinere kultur, helse og servicetjenester. Senteret skal fungere som en samlende arena for kompetanseutvikling, trening, aktivitet, kurs og rådgiving overfor eldre. Gjennom en utstrakt satsing på aktivitetssenter som samlende for kompetanse rettet mot de eldre vil målet om en aktiv og livskraftig alderdom kunne nås. Hvis vi skal lykkes med denne satsingen mener Pensjonistforbundet at dagens eldresenter bør utvikles til å bli Morgendagens aktivitetssenter. To års innhentet erfaring og resultatene fra en kvantitativ og kvalitativ forskning har nå gitt oss svar på hvordan Morgendagens aktivitetssenter bør utformes.

1.1 Prosjektets formål og mål

Formålet med prosjektet har vært å få kunnskap om hvordan morgendagens aktivitetssentre bør utvikles slik at alle grupper eldre ønsker å ta de i bruk, både i forhold til innhold, utforming og organisering.

Unge eldre har lavere deltakelse i frivillig arbeid og organisasjonslivet enn generasjonen over dem. Vi trenger mer og tydeligere kunnskap om hvem de unge eldre er, hva de er opptatt av og hvordan de ønsker å leve som pensjonister slik at vi kan utvikle aktivitetssenter hvor også de unge eldre ønsker å ta sine ressurser i bruk. For å få svar på dette ble det gjennomført to undersøkelser i prosjektperioden, en kvantitativ og en kvalitativ undersøkelse. Funn fra prosjektet vil offentliggjøres, og det er et mål at kunnskapen skal deles til alle som kan ha nytte av den.

2.0 Organisering/ansvarsforhold

Vi så det som formålstjenlig å opprette en styringsgruppe, en referansegruppe i tillegg til prosjektgruppen. Denne organiseringen ble valgt hovedsakelig fordi vi ville skille administrering av prosjektets fremdrift fra det "faglige arbeidet", og for at prosjektets formål og utvikling skulle bli belyst fra ulike sider – i de ulike gruppene.

Prosjektgruppe

NAVN	ORGANISASJON
Tone Bye, prosjektleder	Pensjonistforbundet
Einar Grøndalen	Norges Røde Kors
Arne Harald Foss	Bydel Vestre Aker, Røa eldresenter
Gro Renstrøm Moen	Pensjonistforbundet Buskerud
Odd Falch	Pensjonistforbundet Oslo
Elisabeth Aase	Høgskolen i Telemark

Styringsgruppe

NAVN	ORGANISASJON
Harald Norman	Pensjonistforbundet
Kathrine Cappelen	Høgskolen i Telemark
Ulf Richter – Svenssen	Røde Kors
Borge Rørvik (2014-juli 2015)	Pensjonistforbundet
Jan Davidsen (juli 2015 -)	Pensjonistforbundet

Referansegruppe

NAVN	ORGANISASJON
Hanna Therese Bergh	Leder fylkeseldrerådet Vestfold
Kirsten Koht	Konsulent frivillighet PF
Peer Stiegler	Sekretær Hordaland fylkesforening
Tove J Fagertun	Tusenhjemmet Bodø

3. 0 Aktivitetsplan for prosjektgruppen

Prosjektgruppen har hatt 20 møter. I fire av disse møtene har referansegruppen vært til stede. I et av møtene har også styringsgruppen bidradd. Det har vært holdt fire styringsgruppemøter i prosjektperioden. En del av kontakten med styringsgruppen har funnet sted ved bruk av mail. Tema for møtene i arbeidsgruppen har vært diskusjoner knyttet til utvikling av prosjektet, hva som hva som kjennetegner et aktivitetssenter, hva er et eldresenter er i dag, hvem de unge eldre er, hvilke verdier de har og hva de ønsker å bruke tiden sin på. Vi har også diskutert hva det er som skiller denne generasjonen eldre fra forrige generasjon, hva som kjennetegner et eldresenter/seniorsenter i dag, og hvordan prosjektet bør utvikle seg for å få de svarene prosjektet ser på som nødvendig for å få belyst problemstillingen. Prosjektgruppen har, i møtene, lagt grunnlaget for spørsmålene til spørreskjema og kvalitativ intervju, utviklet brosjyrer, utarbeidet kronikker, deltatt i møter og planlagt foredrag, inspirasjonsmøter og dialogkonferanser. Prosjektgruppen har også jobbet med strategier for å hvordan vi har ønsket markedsføre prosjektet underveis i prosessen og videre etter prosjektslutt - samt utviklet en nasjonal veileder og planlagt brunchmøte i januar 2016.

Etter at prosjektet sendte informasjon om prosjektet til ulike aktører og kommuner fikk vi spørsmål om å holde inspirasjonssamlinger og foredrag rundt omkring i landet. I 2014 og 2015 har flere av deltakere i prosjektgruppen drevet en omfattende formidling om prosjektet i form av foredrag, konferanser, dialogmøter og inspirasjonssamlinger. Hensikten har vært gjensidig informasjon og kunnskapsutveksling. Prosjektgruppen har i stor grad arbeidet sammen og holdt kontakt med hverandre og referansegruppen via mail.

Aktivitetsplan for prosjektgruppen.

Aktivitet	***Tid/frist***	***Ansvar***	Kommentar
Oppstart og innfasing av prosjektet	***Februar/mars***	***TB***	Prosjektgruppen
Pilot/gruppesamtaler med eldre	***Mars***	***TB, EG, AHF***	
Inspirasjonsmøter/dialogkonferanser	***Februar-dd***	***TB*** ***GRM***	
Idedugnad – utvikling av spørreskjema	***Mars-mai***	***EAA***	Prosjektgruppen
Statusrapport til Helsedir.	***Medio mai***	***TB***	
Ferdigstilling og godkjenning av spørreskjema NSD	***01.07.14***	***EAA***	
Utvalg respondenter	***15.08.14***	***TB***	
Utsending av spørreskjema – en purring	***01.09.14***	***TB***	
Erfaringskonferanse/status i prosjektet i Helsedir.	***07.11.14***	***TB***	
Oppsummering/status halvveis i prosjektet	***26.11.14***	***TB***	Prosjektgruppen
Databehandling	***Nov/desember -14***	***EAA***	To mnd. forsinkelse pga tekniske

			problemer med optisk lesing av spørreskjemaene. Manuell inntasting
Statistisk analyse og rapport 1	***Mars 2015***	***EAA***	Se over
Ferdigstilling av rapport 1 - spørreundersøkelsen	***Mars 2015***	***EAA***	Prosjektgruppen/referanser/styrings.
Ferdigstillelse av rapport 2 – Kval. Intervju	***Desember 2015***	***EAA***	Prosjektgruppen/styringsgruppen
Erfaringsrapport + dialogmøter	***Desember 2015***	***TB GRM***	
Veileder	***Desember 2015***	***GRM TB***	Prosjektgruppen/referansegruppen
Frokostmøte	***8.januar 2016***	***TB EG***	Prosjektgruppen
Hoved rapportering med økonomisk rapportering til H.dir	***September 2015***	***TB***	
Nettside	***7.januar 2016***	***TB***	
Sluttrapport H.dir	***Januar 2016***	***TB***	
Planer for videreføring av prosjektet	***Januar 2016***	***TB***	

3.1 Prosjektgruppa arbeidsmetode

«En idedugnad er en teknikk som brukes for å utnytte de kreative kreftene i en gruppe for å finne og klargjøre ideer, problemer eller spørsmål.»

I prosjektgruppene ble arbeidet med dagens tema lagt opp i tre stadier.

1. Først valgte vi å ytre våre meninger om tema morgendagens aktivitetssenter og nærliggende tema på helt fritt grunnlag.
2. Deretter systematiserte vi ideene til spørsmål gjennom en årsak/virkning «tanke» hvor vi analyserte og formidle sammenhenger mellom årsak og virkning, og til årsak til løsning.
3. Årsak/virkning tankegang ble brukt i løsningsorienterte prosesser. Denne metoden førte til nødvendig systematikk og perspektiv når vi diskuterte. Den påvise også viktige sammenhenger – for eksempel mellom unge eldre, frivillig deltagelse, og lav nyrekruttering til eldresentrene.

Vi brukte årsak/virkningstankegangen Denne metoden var svært så hensiktsmessig i denne delen av prosjektet hvor hovedfokuset var å utvikle hensiktsmessige spørsmål til gruppesamtalene. På det grunnlaget utviklet vi spørsmål til samtalene med eldre og til to gruppesamtaler. Spørsmålene ble testet ut i målgruppen hos Pensjonistforbundet. Vi testet dem også ut på våre besøk på eldresenter rundt omkring. Deretter ble de sendt ut på høring i organisasjonene og forelagt referansegruppen. Underveis i prosessen ble spørsmålene og strukturen endret flere ganger. Til sist var spørsmålene til piloten utviklet.

Arbeidet med spørsmålene var grundig og systematisk og gruppesamtalene var vellykket. Spørsmålene ble i ettertid drøftet og bearbeidet i prosjektgruppen og senere innarbeidet i spørreskjemaet som ble utviklet. Dette arbeidet la også grunnlaget for den kvalitative delen av forskningen. Idedugnaden som teknikk ble også brukt i det videre arbeidet med å utvikle prosjektets foredragsvirksomhet, utarbeide veilederen og planlegge frokostmøtet. Innledningsvis har prosjektet derfor stilt seg åpen til hva et aktivitetssenter skal være. Vi har av den grunn ikke beskrevet eller definert dette nærmere i prosjektplanen.

4.0 Forprosjektet

Forprosjekt besto av;

- Spørreundersøkelse om dagens eldresenter foretatt for Pensjonistforbundet av TNS samfunn & politikk.
- Besøk av ulike typer eldre/seniorsenter i Oslo, Buskerud og Bodø
- Samtaler med unge eldre(64-74)
- Utvikling og utsendelse av informasjonsbrosjyrer
- Mail og telefonkontakt med drivere av eldresenter, eldreråd og rådmenn og administrativt ansatte i kommuner. Høringer i kommunenes og fylkenes eldreråd
- Presentasjon av prosjektet, foredrag, inspirasjonsmøter og dialogkonferanser
- Pilot

4.1 Spørreundersøkelse i eldresenter

Som et ledd i arbeidet med å sette søkelys på aktivitetssentre, ønsket Pensjonistforbundet å kartlegge de eldresenter tilbudene som allerede eksisterer i kommunene. En forespørsel om kartleggingen av eksisterende eldresenter ble sendt ut av TNS Gallup til alle landets kommuner. Nedenfor redegjøre vi for hovedfunnene i undersøkelsen:

- De fleste kommuner (36 prosent) oppgir at de har ett seniorsenter i kommunen. Nær 20 prosent har ingen.
- Mens mindre kommunene med ett seniorsenter i større grad organiserer sine sentre sammen med sykehjem (56 prosent), er situasjonen motsatt for kommuner med flere seniorsentre, og med fallende andel etter antall sentre i kommunen.
- 6 av 10 kontaktpersoner opplever at alle eldre som ønsker det har mulighet til å benytte seg av senior-sentre i kommunen, oppfatter nær 3 av 10 det motsatt.
- Mellom 80-90 prosent av seniorsentrene tilbyr kulturell underholdning, håndarbeid og trimtilbud. Kun 40 prosent tilbyr helsefremmende kurs. Kun 13 prosent tilbyr språkkurs.
- 1 av 4 kommuner (24 prosent) har ikke et eget transporttilbud knyttet til seniorsentrene. Nær 4 av 10 kommuner (37 prosent) har et eget transportsystem knyttet til sentrene. Om lag like mange kommuner (39 prosent) har delvis/for noen sentre et slikt transportsystem.
- Nær halvparten av kommunenes representanter (47 prosent) mener at det er behov for flere seniorsentre i kommunen.
- Så å si alle respondentene mener at seniorsentre er et riktig virkemiddel for å forebygge helsen til eldre i egen kommune.
- Flere opplever at sentrene *i stor grad* er et riktig forebyggende virkemiddel i kommuner som har sentre, hhv. 81 prosent mot 50 prosent blant de som ikke har.
- Ser vi på fordelingen etter om kommunene har sentre eller ikke, finner vi at 74 prosent av kommuner *uten* seniorsentre mener det er behov for slike, mens 41 prosent blant kommuner som har senter mener det er behov for flere.
- Flest kommuner, 35 prosent, oppgir en gjennomsnittsalder for brukere av seniorsentrene på 80 år.

Resultatet av undersøkelsen er blitt brukt i prosjektgruppens arbeid i 2014. Både som underlag for det videre arbeidet med piloten og spørreundersøkelsen - men også i foredragsvirksomhet og dialogmøter både i 2014 og 2015. Undersøkelsen har også blitt brukt

som underlagsdokument for arbeid med å fremme aktivitetssenter som et viktig og riktig forebyggende tiltak overfor eldre, internt i Pensjonistforbundet.

Denne undersøkelsen finner du på www.pensjonistforbundet.no/mas

4.2 Piloten

Før selve arbeidet med å utvikle spørreskjemaet startet, gjennomførte prosjektgruppen gruppesamtaler med unge eldre (64-74). Hensikten var å få kunnskap om og innspill til hvilke spørsmål vi burde ta med i spørreundersøkelsen/den kvantitative delen av forskningen. Gruppesamtalene pekte i retning av 3 sentrale tema som vi valgte å løfte videre inn videre inn i forskningsdelen av prosjektet Morgendagens aktivitetssenter. De tre hovedtemaene, en ny eldre rolle, aktiv aldring og individualistisk verdiståsted. Det som var felles for gruppesamtalene var at deltagerne posisjonerte seg inn i en ny forståelse av alderdommen ved å ta i bruk begreper som beskriver et individualistisk ståsted og et ønske om å leve en aktiv alderdom. Beskrivelser som travel, aktiv, valg, frihet, reise, oppleve, nyte, velvære, ressurs i eget liv, mestre og «det er individualistisk» var sentrale i begge gruppeprosessene. Kravene til mestring, gjøre noe av betydning og det å ha suksess fremsto som viktig for deltagerne. De ville ha friheten til å kunne nyte livet å ha det moro, å gjøre mange nye og forskjellige ting, å leve et spennende liv, være uavhengighet, og bestemme livsveien selv. Deltagerne tok sterk avstand fra det å bli forstått og oppfattet som gammel, og tydeliggjorde det blant annet ved at de at de tok avstand fra det de mente var den bestående oppfattelsen av eldre som svake, ikke deltagende, passive og mottakere av hjelp. En ny individualistisk orientert eldre rolle, i svært stor kontrast i verdi og livssyn fra det tidligere kollektivistiske verdisynet som definerer den eldste generasjonen eldre, er det som gir mening til deres liv.

Dagens eldre,- og seniorsenter ble sett på som umoderne og lite tiltalende for unge eldre. Terskelen for å begynne å bruke tilbudene på disse sentrene var veldig høy og de mente at når du overskred den terskelen så var du «stemplet» som gammel i form av passiv og hjelpetrengende. Dette gjaldt også de deltagerne som i dag var brukere av aktivitetssentrene. De så på seg selv som «shoppere» av tilbud på sentret og ytret motstand mot å bli kategorisert som en ordinær bruker av sentret. Deltagerne beskrev morgendagens aktivitetssenter med begrepene sosialiseringsarena, ulike treningsformer, kurs, opplæring, foredrag, god og tydelig informasjon, informasjonsarena og mat som samlende faktor for brukerne av sentret.

Morgendagens aktivitetssenter finnes ikke slik deltagerne presenterer det i gruppesamtalene.

Piloten finner du på; www.pensjonistforbundet.no/mas

5.0 Dialogmøter og inspirasjonssamlinger som erfaringsarena

«Et aktivitetssenter må det inneholde flere kvaliteter og egenskaper slik at vi kan få en sosial og meningsfylt hverdag. Sentrene bør utvikle seg for at vi som unge eldre skal ønske å delta». «Vi vil ha en ungdomsklubb for eldre.»

Prosjektet har i 2014 og 2015 gjennomført over 180 inspirasjonssamlinger og dialogkonferanser i hele Norge. Vi har nådd over 6000 mennesker. Målgruppe for dialogkonferansene har vært eldrerådene, pensjonistforeningene, ansatte (aktivitetssenter og folkehelsekoordinatorer, frivillighetskoordinatorer, og ansatte i forebyggende tiltak i kommunene) og brukere ved eldresentrene/aktivitetssentrene, politikere og ansatte i administrasjonen i kommunene. Inspirasjonsmøtene og dialogkonferansene har blitt holdt som følge av veldig mange direkte henvendelser til prosjektet. Ofte har det vært eldre, i sin kraft av å tilhøre en organisasjon eller et råd, som har initiert, dradd i gang og arrangert inspirasjonssamlingene, dialogmøtene og foredragene.

Budskap under inspirasjonsmøtene har vært: prosessen fra eldresenter til aktivitetssenter, betydningen av frivillig deltagelse og unge eldres rolleforståelse. Formålet med

inspirasjonssamlingene og dialogmøtene har vært gjensidig informasjon, - og kunnskapsutveksling med engasjerte eldre – men også med aktører på feltet, politikere, organisasjoner og ansatte i kommunene. Vi ønsket også å informere og inspirere eldre på en slik måte at de så betydningen av å bruke egne ressurser i og engasjere seg i forhold til innhold, utforming og organisering av Morgendagens aktivitetssenter. Underveis har vi hatt en god dialog mellom eldre i lokalsamfunnet, organisasjoner som retter seg mot eldre, politikere og administrativt ansatte i kommunene som jobber med eldre og forebygging.

Erfaringer gjort under møtene rundt omkring i Norge har vært at ansatte i forebyggende tjenester og eldre selv mener at et Morgendagens aktivitetssenter kan være et viktig og riktig forebyggende tiltak for eldre i deres kommune. De eldre selv har ytret et stort ønske om å videreutvikle et allerede eksisterende lokalt eldresenteret eller utvikle et Morgendagens aktivitetssenter fra start. Vi opplever at kommunene og de eldre ønsker å skape (og gjør det også) egne lokale løsninger ut fra hvilke ressurser og organisasjoner de har lokalt. Det har størst fremdrift i de prosjektene hvor eldre selv er drivkraften. Dette kan tyde på at brukerrådene bør bli en tydeligere og sentral aktør i driften av sentrene.

Eldre er opptatt av at Morgendagens aktivitetssenter fortsatt skal ha fokus på sosialt fellesskap og hygge. Det er viktig at sentrene fortsatt skal kunne tilby god mat. Men de ønsker også et mangfoldig og modernisert trenings, - og kulturtilbud, og de er tydelig i forhold til at kjerneområdene i sentrene bør være foredragsvirksomhet, kurs og rådgivning av kvalitet. Flere eldre presiserer at eldresentrene har stivnet i sin form og trenger fornying. Sentrene må bygges på en ny lest ut i fra en helt annen forståelse enn dagens senter.

«Det er ikke så populært med arbeidsstue og bingo lenger».

Erfaringsinnhentingen tilsier at hvis Morgendagens Aktivitetssenter" skal kunne fylle sin rolle i den kommunale tiltakskjeden rettet mot eldre er lokalt samarbeid nødvendig. I det lokale samarbeidet må eldre engasjeres gjennom deres virke i organisasjonene, eldrerådene og politikken. Mange av eldresenter vi besøkte sliter med rekruttering av frivillige og et nedadgående besøk. For at nyrekruttering og utviklingen av det frivillige arbeidet i sentrene skal bli vellykket kreves det grundig planlegging, organisering og oppfølging fra lederens og administrasjonens side. Unge eldre må rekrutteres inn som frivillige og ressurspersoner i forhold til aktiviteter og foredrag. Ledere og brukere opplever at sentret er usynlig i de kommunale planarbeidet. Kontakten mellom administrasjon og dagens eldresenter er ofte lav. Dette gjør at sentrene blir egne «øyer» i lokalsamfunnet – uten samarbeid og mulighet til å utvikle seg i tråd med tiden. Kommunal eldrepolitikk og eldreomsorg utvikles som oftest uten at sentrene blir tatt med på råd eller er med i planleggingen. Her vil vi fremme Horten kommune som et godt eksempel på det motsatte De har utviklet morgendagens aktivitetssenter etter modell fra dette prosjektet, og ser allerede gode resultater fra endringsprosessen som er gjort i fellesskap med de eldre i kommunene.

Hva må til for å lykkes;

- Kommunalt engasjement og politisk og administrativ forankring
- Noen til å koordinere det hele
- Lokal forankring - ulike tilnærminger i ulike lokalsamfunn
- Samarbeid og dialog - nettverksbygging lokalt
- Brukernes aktive deltakelse og eierskap i prosjektet
- Behovsrettede tilbud
- Frivillighet
- Kunnskap som plattform for utviklingen

Lokale utfordringer;

- Brukernes gjennomsnittsalder er ofte godt over 75 år
- Unge eldres rolleforståelse
- Mangel på nytenking/utvikling av sentrene. Tiltakene og tilbudene lokalt er i liten grad fundamentert i utredninger og behovsanalyser lokalt

- Liten dialog med, og informasjon til eldre
- Manglende samarbeid mellom kommunene og organisasjonene lokalt
- Lite koordinerte og fragmenterte tiltak - tiltakene prater ikke med hverandre
- Økonomi – lite forutsigbarhet og langsiktighet i tiltakene
- En god prosess lokalt er avgjørende om en lykkes

5.1 Har vi lykkes med dialogmøtene og inspirasjonssamlingene

Vi har hatt dialogmøter og inspirasjonssamlinger over 180 plasser i Norge. Vi har nådd over 6000 tilhørere. Vi har hatt dialogmøte i alle fylkeseldrerådene og møtt ca. 60 kommunale eldreråd rundt omkring i Norge. Det er satt i gang konkrete tiltak og utviklingsplaner på 70-80 plasser. På 70 % av plassene vi har holdt samlinger er eldrerådene engasjert i prosjektet. 75 % av plassene vi har holdt møter har vi fått re henvendelser.

Vi har lykkes best i å sette i gang utvikling/engasjement og der de eldre selv, eldrerådene og ansatte på aktivitetssenter har vært engasjert i arbeidet. Eldrerådene var særdeles opptatt av hvordan de kan rekruttere unge eldre til aktivitetssenter, frivillig arbeid, organisasjonsarbeid og til eldrerådene lokalt.

Gode eksempel på kommuner der de har startet opp og er i gang med å utvikle eller videreutvikle eksisterende prosjekter er; Røa, Sortland Sunndalsøra, Naustdal, Horten, Sande, Holmestrand, Hole, Bodø, Brønnøysund, Stavanger, Finnsnes, Sortland og Risør.

6.0. Forskningsdelen

Fremdriftsplan for forskningsdelen

2014		2015		2016
Oppstart prosjekt Forberedelse survey	Datainnsamling Databehandling Statistisk analyse	Rapport 1 Forberede og gjennomføre intervju	Tekstanalyse Rapport 2	Avslutning prosjekt

Fremdriftsplan for forskningsdelen i prosjektet v/ HiT

Aktivitet	Frist/tid	Ansvar
Kvantitativ undersøkelse		HiT
Utarbeide spørsmål til survey	01.06.14	EAa, prosjektgruppe
Kvalitetssikring, testing og klargjøring av spørreskjema	01.07.14	EAa
Utarbeide informasjonsskriv til deltakere	01.07.14	EAa
Søknad/melding NSD	01.07.14	EAa
Utvalg respondenter	15.08.14	TB
Utsending spørreskjema (3 uker svarfrist)	01.09.14	TB
Databehandling – teknisk support (2 uker)	27.11.14	EAa/HiT/
Statistisk analyse	01.03.15	EAa
Rapport 1	31.03.15	EAa

Aktivitet	Frist/tid	Ansvar
Kvalitativ undersøkelse		HiT
Utarbeide intervjuguide	01.04.15	EAa, prosjektgruppe
Kvalitetssikring, testing og klargjøring av intervjuguide	15.05.15	EAa
Utarbeide informasjonsskriv til deltakere	15.05.15	EAa
Søknad NSD	15.05.15	
Utvalg respondenter	15.05.15	
Forberede og gjennomføre intervjuene	01.06.15	EAa
Transkripsjon av data	01.07.15	EAa/HiT/
Tekstanalyse	01.10.15.	EAa
Rapport 2	31.12.15	EAa

6.1 Konklusjon - kvantitativ og kvalitativ undersøkelse (fra sammendraget av Rapport del I og II)
Dette prosjektet ønsket kunnskap om hvordan morgendagens aktivitetssentre (MAS) kan utvikles og utformes i fremtiden. Som et ledd i dette ble det gjennomført en spørreundersøkelse (del I) og en intervjuundersøkelse (del II). Undersøkelsene tok utgangspunkt i å få et bilde av unge pensjonister ved å belyse temaer som *overgangen* til å bli pensjonist, *mangfold* i morgendagens aktivitetssenter og *frivillighet.* På grunn av metodiske avgrensinger kan ikke svarene anses som representative utover disse utvalgene.

Respondentene fremstod med positive erfaringer eller forventninger knyttet til *overgangen* til å bli pensjonister, selv om noen følte seg for unge til å bli pensjonister på flere år. Respondentene fremstod videre som svært *aktive og deltakende,* med et stort ansvar for sin egen pensjonisttilværelse og til å hjelpe andre. Betydningen av sosiale relasjoner og gode sosiale møteplasser fremstod som et fremtredende funn i begge undersøkelsene, også for å forebygge ensomhet som pensjonister.

Om *mangfold* i morgendagens aktivitetssentre viste det seg at det verken vil være mulig eller ønskelig å utvikle et felles innhold eller konsept for nye aktivitetssentre, i stedet må hvert aktivitetssenter ta utgangspunkt i sitt lokalmiljø og behovene der for skape noe unikt og attraktivt. Det pekte seg likevel ut noen suksesskriterier; *gode møteplasser, inkluderende miljø, fornyelse, mangfoldig aktivitetstilbud tilpasset ulike aldre, kjønn og kulturer,* med *deltakelse* og *frivillighet* i fokus.

Mange respondenter var aktive i frivillig arbeid på ulike områder, men hadde også en skepsis til at det kunne bli for bindende som pensjonister. Funn fra den norsk-pakistanske gruppen viste at selv om de var aktive i frivillig arbeid ønsket de mer kjennskap til frivillighet og de ulike organisasjonene. I lys av at de ikke deltok i norske seniorsentre på grunn av språk og kulturforskjeller kan morgendagens aktivitetssentre bidra både til større tilgang til sosiale nettverk, integrering og frivillighet i fremtiden.

Hvorfor utvikle og utforme morgendagens aktivitetssentre? Svaret kan antydningsvis være at her vil morgendagens pensjonister ha muligheten til å være med og skape noe nytt, til å *yte*

og *nyte* for seg og sin seniorgenerasjon, i sitt lokalmiljø, i takt med tiden og med et blikk inn i fremtiden.

7.0 Videre fremdrift

Etter påtrykk fra Pensjonistforbundet økte den sittende regjering i 2013 bevilgningen til utvikling av senior,- og eldresentre med 10 millioner kroner i revidert nasjonalbudsjett. I 2016 Økte regjerningen summen til 20 millioner. De to siste regjeringen innfrir dermed et viktig krav til statsbudsjettet fra Pensjonistforbundet, og *understreker Pensjonistforbundets ønske om at det i større grad satses på aktivitetssenter som et forebyggende virkemiddel overfor eldre*.

Prosjektet Morgendagens aktivitetssenter avsluttes med et nasjonalt inspirasjonsmøte 08.januar 2016.I dette møtet legges forskningsresultatene frem. Samt at vi deler ut sammendrag av forskningsrapporten og en nasjonal veileder som er utviklet i prosjektperioden. Prosjektet avsluttes 1.februar 2016.

Pensjonistforbundet har satt av midler til å videreføre prosjektet innad i organisasjonen i 2016. Formålet med denne videreføringen er å øke bevilgningen fra regjeringen til aktivitetssenter samt å markedsføre prosjektet ytterligere, samt å reise rundt og holde dialogmøter og inspirasjonsforedrag rundt omkring i hele landet.

To års innhentet erfaring og resultatene fra en kvantitativ og kvalitativ forskning har nå gitt oss retning på hvordan Morgendagens aktivitetssenter bør utformes. Pensjonistforbundets vil jobbe for at vi skal få egne aktivitetssentre, i alle landets kommuner, der de eldre som er gått ut av arbeidslivet kan møte andre, aktivisere seg og bruke egne ressurser på en meningsfylt måte. Sentrene skal være en brukerstyrt samarbeidsarena for frivilligheten. Det skal være en instans for å koordinere kultur, helse og servicetjenester, og fungere som en samlende arena for kompetanseutvikling, trening, aktivitet, kurs og rådgiving overfor kommunenes eldre.

Pensjonistforbundet skal utvikle et eget kurs for fylkes,- og lokalforeninger. Dette kurset setter fokus på aktivitetssenter og frivillig deltagelse blant unge eldre. Målet med foredragene og kursene er å inspirere eldre til å sette i gang ytterligere aktiviteter og inspirere dem til å være med på å utvikle Morgendagens aktivitetssenter i lokalsamfunnene.